

ВІКТОР БЕДЬ: ПІСЛЯСЛОВО
ДО 35-РІЧЧЯ ВІДНОВЛЕННЯ
ДЕРЖАВНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

**Від Великої Скіфії та Сарматії, Білої Хорватії й інших слов'янських
племінних і політичних об'єднань — через Русь, Руську державу-
Україну — до сучасної незалежної України: пам'ять, тяглість і
відповідальність Засновників**

Сучасна незалежна Україна постала не випадково і не лише внаслідок розпаду створеного та керованого Москвою комуністично-радянського тоталітарного Союзу РСР. Політико-правовий за своєю сутністю Акт проголошення незалежності України, ухвалений 24 серпня 1991 року Верховною Радою Української РСР — Верховною

Радою України першого скликання, став закономірним результатом багатовікового українського націєтворення, державотворення, культурного, духовного й церковного будівництва та героїчної національно-визвольної боротьби. Цим історичним Актом було відновлено державну незалежність України та проголошено створення сучасної самостійної Української держави — України.

24 серпня 2026 року Український народ відзначив 35-річчя відновлення державної незалежності України.

Для мене як борця за незалежність України у ХХ столітті, народного депутата України першого скликання й одного із Засновників сучасної держави Україна — її Батьків-Засновників — це не лише визначна дата української історії та державності. Це день особистої пам'яті, відповідальності та глибокої вдячності всім поколінням українців, які впродовж віків боролися, страждали, самовіддано працювали й віддавали свої життя за право Української нації вільно жити й бути повноправним господарем на своїй, Богом даній, святій українській землі.

Від прадавніх цивілізаційних витоків до Русі — Руської держави-України

Цивілізаційні й суспільно-політичні витoki України сягають глибини тисячоліть — Великої Скіфії, Сарматії, Білої Хорватії, племінних і політичних союзів східних слов'ян та інших державних, політичних і культурних утворень, які в різні історичні епохи існували на українських землях. Вони залишили помітний слід у розвитку населення цих територій, традиціях самоорганізації та господарювання, військовій справі, культурі й міжнародних відносинах.

У ранньому середньовіччі на українських землях розвивалися слов'янські племінні й політичні об'єднання — Біла Хорватія, союзи полян, деревлян, сіверян, волинян, уличів, тиверців, білих хорватів та інших племен. Їхній суспільний, господарський, військовий і культурний розвиток, а також поступова політична консолідація навколо Києва створили передумови для становлення єдиної ранньосередньовічної держави — Русі.

У IX столітті процес консолідації переддержавних і ранньодержавних слов'янських об'єднань навколо Києва увінчався становленням Русі — могутньої Руської держави-України. Русь постала не на порожньому місці: її утворенню передували тисячоліття цивілізаційного розвитку та століття суспільного, господарського, культурного і політичного саморозвитку населення українських земель. Саме від Русі, політичним, духовним і культурним центром якої був Київ, бере початок безпосередня, історично й документально простежувана традиція українського державотворення, успадкована сучасною незалежною Україною.

Одним із найважливіших ранніх свідчень міжнародної суб'єктності Русі став масштабний і переможний похід руського війська та флоту на Константинополь у червні 860 року за правління Великого князя (кагана) Київського Оскольда, якого є достатні історичні підстави відносити до давньої місцевої київської князівської традиції та династії Кия. Саме події 860 року засвідчили, що Русь виразно постала перед тодішнім світом як самостійна й могутня держава та впливова військово-політична сила, з якою мусили рахуватися як Східна Римська імперія — Візантія, так і

держави Західної Європи, що постали на землях колишньої Західної Римської імперії, вступаючи з Руссю в переговори, підтримуючи дипломатичні відносини й укладаючи угоди.

Утвердження Русі як самостійної держави та впливового суб'єкта міжнародних відносин супроводжувалося розвитком її духовного життя й церковного будівництва. Військово-політичні та дипломатичні наслідки походу 860 року сприяли поглибленню відносин Києва з Константинополем і започаткували новий етап поширення та організаційного утвердження християнства в Руській державі.

Водночас християнська проповідь на українських землях мала значно давніше коріння. Українська церковна традиція пов'язує її початки з апостольською місією святого Андрія Первозваного — апостола українського, який благословив землі давньої Скіфії, майбутньої Русі, зійшов на київські гори та провістив постання на них великого християнського міста. У наступні століття християнське життя на давніх українських землях розвивалося через формування церковних громад і єпархій. Однією з найдавніших серед них була Скіфська єпархія, початки якої церковна традиція відносить до кінця I століття. Згодом інші християнські єпархії постали у Північному Причорномор'ї та Криму. Отже, християнство на українських землях має свої витoki ще в апостольській добі та перших століттях існування Вселенської Церкви.

Новий етап християнізації та церковного будівництва в Русі настав за правління Великого князя (кагана) Київського Оскольда. Після подій 860 року та навернення князя до християнства Константинополь за патріарха Фотія направив до Русі єпископа. Відтак було започатковано організаційне формування місцевої Помісної Руської — Української Церкви та утвердження її духовного центру в Києві. Таким чином, християнізація Русі й розбудова її церковних інституцій розпочалися задовго до остаточного загальнодержавного утвердження християнства.

У 988 році за святого рівноапостольного Володимира Великого, Великого князя Київського, християнство було остаточно утверджене як загальнодержавна релігія Русі. Це стало завершенням тривалого процесу християнізації давніх українських земель та надало йому загальнодержавного, системного й незворотного характеру.

Володимир Великий продовжив державотворчу та християнську місію своїх попередників, зокрема своєї бабусі — святої рівноапостольної Великої княгині Київської Ольги. Він зміцнив і розбудував Руську державу-Україну, завершив її загальнодержавну християнізацію та остаточно утвердив її християнський і європейський цивілізаційний шлях.

Державотворчу, духовну й цивілізаційну розбудову Русі продовжували та примножували Великі князі Київські: блаженний Оскольд, Олег, Ігор і Святослав Хоробрий; свята рівноапостольна Велика княгиня Київська Ольга; святий рівноапостольний Володимир Великий, святий благовірний Ярослав Мудрий, Володимир Мономах та інші київські правителі. Завдяки їхній діяльності Русь утвердилася як одна з наймогутніших і найвпливовіших держав середньовічної Європи — із власною системою влади, сильним військом, розвиненим правом, грошовою системою, дипломатією, церковною організацією, освітою, культурою, міжнародними договорами та широкими династичними зв'язками. Руська держава-Україна стала міцним підґрунтям подальшої історичної тяглості українського націєтворення, державотворення, духовного й церковного будівництва. Її політичну, правову, культурну та християнську спадщину впродовж наступних століть продовжили державні й політичні утворення на українських землях, а в новітню добу її успадкувала сучасна незалежна Україна.

Безперервність державницької традиції

Після політичного занепаду Києва під ударами зовнішніх окупаційних і руйнівних сил державницьку традицію Русі продовжило Руське королівство — Галицько-Волинська держава, а згодом значна частина руських земель розвивалася у складі Великого князівства Литовського, Руського і Жемайтійського, де руське право, руська мова та руська політична культура тривалий час становили основу державного життя.

Новим виявом українського державотворення стали Запорозька Січ, Військо Запорозьке та Українська козацька держава — Гетьманщина. Її розбудовували гетьмани Богдан Хмельницький, Іван Виговський, Петро Дорошенко, Іван Мазепа, Пилип Орлик та інші українські державники.

У ХХ столітті українське державотворення відродилося у формах Української Народної Республіки, Західноукраїнської Народної Республіки, Української Держави гетьмана Павла Скоропадського та відновленої Української Народної Республіки доби Директорії. Історичним виявом соборницького прагнення Українського народу стало проголошення 22 січня 1919 року Акта Злуки УНР і ЗУНР.

Після поразки Української революції 1917–1921 років і втрати державної незалежності українські землі були окуповані та розділені між більшовицькою Росією, Польщею, Румунією і Чехословаччиною. На підконтрольній більшовицькому режимові частині України утвердилася Українська Соціалістична Радянська Республіка, від 1937 року — Українська Радянська Соціалістична Республіка, яку 1922 року було включено до створеного й керованого Москвою комуністично-радянського Союзу РСР. Попри формальну наявність території, кордонів, конституції, органів влади та інших ознак республіканської державності, її суверенітет був фактично знищений, а державні інституції підпорядковані московському комуністичному центру. Це був суперечливий і трагічний, але також історично пройдений Україною етап державного будівництва — позначений тоталітарним терором, масовими репресіями, нищенням української національної еліти та Голодомором-геноцидом 1932–1933 років, жертвами яких стали мільйони українців.

Окремою героїчною сторінкою стало проголошення 15 березня 1939 року незалежності Карпатської України на чолі з президентом Августином Волошином та збройна боротьба Карпатської Січі проти угорських окупантів.

30 червня 1941 року у Львові було проголошено Акт відновлення Української Держави та сформовано Українське державне правління на чолі з Ярославом Стецьком. Німецько-нацистський окупаційний режим не визнав української незалежності й розпочав репресії проти її проголошувачів.

Боротьбу за політичні та національні права українців продовжили Організація українських націоналістів, Українська Повстанська Армія, Українська головна визвольна рада та збройне підпілля, опір яких тривав від 1940-х до початку 1960-х років.

У наступні десятиліття державницьку естафету перейняли українські політв'язні, дисиденти, шістдесятники, правозахисники та учасники національно-культурного опору.

Особливе місце належить Українській громадській групі сприяння виконанню Гельсінських угод — Українській Гельсінській групі, створеній 9 листопада 1976 року. У листопаді 2026 року виповнюється 50 років від дня її заснування.

7 липня 1988 року було проголошено створення Української Гельсінської Спілки — першої відкритої загальноукраїнської громадсько-політичної організації, яка відверто поставила питання про відновлення державної незалежності України. 29–30 квітня 1990 року на її основі постала Українська Республіканська Партія.

8–10 вересня 1989 року відбувся установчий з'їзд Народного Руху України, який став масовою громадсько-політичною силою національного пробудження й боротьби за незалежність.

Парламентський шлях до відновлення незалежності

Після виборів 1990 року державницька боротьба перемістилася і до Верховної Ради Української РСР дванадцятого скликання — Верховної Ради України першого скликання.

Важливу роль у цьому процесі відіграли парламентська опозиція «Народна Рада» та Радикальна депутатська фракція на чолі з В'ячеславом Чорноволом. При цьому члени Радикальної фракції водночас були серед співзасновників «Народної Ради» та входили до її складу, однак за своїми політичними переконаннями й державницьким баченням посідали більш рішучі та радикальні позиції щодо необхідності докорінних політичних, правових і суспільно-економічних реформ в Україні — як напередодні відновлення державної незалежності, так і після 24 серпня 1991 року. Зокрема, вже восени та взимку 1991 року вони виступали за проведення дострокових виборів до Верховної Ради України. Попри відмінності у політичних поглядах, саме консолідація національно-демократичних сил і державницьки налаштованих народних депутатів дала можливість крок за кроком вести Україну до відновлення її державної незалежності та розбудови самостійної Української держави.

16 липня 1990 року було ухвалено Декларацію про державний суверенітет України. За нею відбувалися законодавче відокремлення України від союзного центру, формування власного правового поля, державних інституцій, фінансової системи та основ національної безпеки.

Під час спроби державного перевороту в СРСР 19–21 серпня 1991 року українські державницькі сили не скорилися московському «ГКЧП».

24 серпня 1991 року Верховна Рада Української РСР дванадцятого скликання — Верховна Рада України першого скликання — конституційною більшістю ухвалила Акт проголошення незалежності України, яким відновила державну незалежність України та проголосила створення сучасної самостійної Української держави — України.

30 серпня 1991 року Президія Верховної Ради України ухвалила Указ про заборону діяльності Комуністичної партії України — республіканської структури КПРС, керівництво якої підтримало спробу московського перевороту.

1 грудня 1991 року Український народ на Всеукраїнському референдумі більш ніж 90 відсотками голосів підтвердив Акт проголошення незалежності України. Цим було остаточно утверджено народну, демократичну та міжнародно-правову легітимність відновленої незалежної держави.

Відновлення церковної незалежності України

У ХХ столітті українська національно-визвольна боротьба охоплювала не лише відновлення державної незалежності, а й визволення Української Православної Церкви з-під багатовікової московської церковної залежності. Визначною віхою цього руху стали події 1917–1921 років, пов'язані з відродженням самостійного українського церковного життя та утворенням Української Автокефальної Православної Церкви. Перший Всеукраїнський Православний Церковний Собор 1921 року соборно утвердив проголошене Всеукраїнською Православною Церковною Радою 5 травня 1920 року рішення про автокефалію Української Православної Церкви, визначив засади її організаційного устрою та обрав Предстоятелем Митрополита Київського і всієї України Василя Липківського — видатного українського церковного, громадського й культурного діяча, згодом прославленого УАПЦ у лику святих як

священномученика. Московський більшовицький тоталітарний режим знищив церковні структури УАПЦ, а переважну більшість її єпископів, священників і визначних діячів було репресовано та фізично винищено.

Друге відродження УАПЦ відбулося в надзвичайно складних умовах Другої світової війни та чужоземних окупацій України у 1942–1944 роках. Воно здійснювалося з благословення Митрополита Варшавського і всієї Польщі Діонісія Валединського — Предстоятеля автокефальної Православної Церкви в Польщі, канонічну автокефалію якої Вселенський Патріархат визнав Томосом 1924 року. 24 грудня 1941 року Митрополит Діонісій призначив архиєпископа Полікарпа Сікорського тимчасовим адміністратором Української Автокефальної Православної Церкви на українських землях і надалі благословив висвячувати для України українських єпископів. У лютому 1942 року на церковному Соборі в Пінську було організаційно відновлено УАПЦ та шляхом канонічних архиєрейських хіротоній сформовано її єпископат, який мав безперервне апостольське наступництво через ієрархію Православної Церкви в Польщі. Упродовж 1942–1944 років було відновлено сотні українських православних парафій, рукоположено нових єпископів і священників та розгорнуто церковне життя українською мовою. Повернення московської комуністично-радянської окупаційної влади в 1944 році знову унеможливило вільне існування УАПЦ на Батьківщині: її єпископат і значна частина духовенства були змушені емігрувати, зберігши церковну традицію та ідею української автокефалії в діаспорі.

Проте прагнення українців до церковної незалежності знищити не вдалося. 6 червня 1990 року Всеукраїнський Православний Собор у Києві проголосив третє відродження Української Автокефальної Православної Церкви в Україні та утворення Українського Київського Патріархату УАПЦ, обравши її Предстоятелем — Патріархом Київським і всієї України — Митрополита Мстислава Скрипника. Таким чином, боротьба за автокефалію Української Церкви у ХХ столітті стала невіддільною духовною складовою боротьби Українського народу за національне визволення, відновлення власної державності та утвердження духовного суверенітету.

Історичним завершенням чергового етапу цієї тривалої боротьби, яка охопила понад століття — від початку ХХ до початку ХХІ століття, — став

Об'єднавчий Собор, що відбувся 15 грудня 2018 року в соборі Святої Софії Київської. На ньому шляхом об'єднання Української Автокефальної Православної Церкви, Української Православної Церкви Київського патріархату та частини Української Православної Церкви Московського патріархату було утворено єдину Помісну Автокефальну Православну Церкву України й обрано її Предстоятеля — Митрополита Київського і всієї України Епіфанія Думенка.

5 січня 2019 року Вселенський Патріарх Варфоломій I Архондоніс підписав Патріарший і Синодальний Томос про автокефалію Православної Церкви України, а 6 січня урочисто вручив його Предстоятелю ПЦУ. Відновлення та канонічне утвердження автокефалії Православної Церкви України стало актом духовного визволення з-під московської церковної залежності, визначною подією українського церковного будівництва та невіддільною складовою утвердження державної незалежності, духовного суверенітету й національної самобутності України.

Законне визнання Засновників сучасної держави Україна — народних депутатів

3 грудня 2025 року Верховна Рада України ухвалила Закон України № 4700-IX «Про статус Засновника сучасної держави Україна — народного депутата», яким визначено особливий державницький статус народних депутатів України першого скликання, які відповідно до встановлених Законом умов голосували за ухвалення Декларації про державний суверенітет України та/або Акта проголошення незалежності України чи Постанови Верховної Ради Української РСР «Про проголошення незалежності України».

Це не тільки вшанування конкретних людей. Це законодавче визнання історичної ролі першого парламенту сучасної незалежної України та відповідальності його депутатів перед державою, народом і пам'яттю полеглих.

При цьому статус Засновника є особистим і встановлюється Законом, а не належністю до будь-якої окремої громадської організації.

Відповідно до статті 7 Закону, Засновники можуть об'єднуватися у громадську організацію для захисту своїх прав і свобод, задоволення

спільних інтересів, сприяння органам державної влади та здійснення просвітницької діяльності.

Оскільки громадське об'єднання за своєю правовою природою є добровільним, кожен Засновник самостійно реалізує визначені Законом права й обов'язки та вільно обирає форми своєї громадської діяльності. Засновники можуть діяти особисто, утворювати громадські організації, товариства, клуби та інші передбачені законодавством об'єднання, а також — за умови, що це допускається статутом відповідної організації та рішеннями її повноважних органів, — створювати у її складі відокремлені структурні підрозділи з власними назвами, внутрішньою організацією і визначеними напрямками діяльності. Однією з таких форм може бути створення відокремленого структурного підрозділу Засновників у складі Асоціації народних депутатів України.

На моє переконання, саме така організаційна форма є сьогодні однією з найбільш доцільних і перспективних. Членами Асоціації народних депутатів України є народні депутати України першого та наступних скликань, що уособлюють історичну тяглість і спадкоємність українського парламентаризму від першого парламенту сучасної незалежної України до Верховної Ради України чинного скликання. Діяльність окремого структурного підрозділу Засновників у складі Асоціації сприяла б єдності різних поколінь українських парламентарів, передаванню державотворчого досвіду, збереженню інституційної пам'яті та налагодженню постійного діалогу між тими, хто відновлював державну незалежність України, і тими, хто сьогодні несе відповідальність за її законодавче забезпечення, захист і подальший розвиток.

Такий підрозділ міг би використовувати організаційний, інтелектуальний, професійний і представницький потенціал Асоціації, залучати до спільної праці народних депутатів різних скликань, науковців, правників, державних і громадських діячів, готувати пропозиції до проєктів нормативно-правових актів, здійснювати просвітницьку діяльність та сприяти формуванню відповідальної державної політики у сфері українського державотворення й збереження історичної пам'яті. Водночас така форма не обмежувала б особистої самостійності Засновників, не підміняла б їхнього законодавчо визначеного статусу та не

надавала б жодній окремій групі монопольного права представляти всю Спільноту Засновників сучасної держави Україна.

Усі Засновники, незалежно від членства чи нечленства у конкретній організації, разом становлять Спільноту Засновників сучасної держави Україна. Жодна окрема група, товариство, клуб чи громадська організація не може привласнити виняткове право представляти всіх Засновників або монополізувати їхній законодавчо визначений статус.

Різноманітність організаційних форм не повинна роз'єднувати нас. Вона може стати джерелом ширшої суспільної діяльності, взаємодоповнення та спільного служіння Україні.

Пам'ять, яка зобов'язує

У цей ювілейний час із глибоким сумом і вдячністю згадую наших побратимів — народних депутатів України першого скликання, які вже відійшли у вічність. Кожен із них назавжди залишив свій голос, працю, мужність і частину власного життя в історії відновлення державної незалежності України.

Схиляю голову перед усіма відомими й невідомими борцями за волю України — князями й гетьманами, козаками й січовиками, воїнами українських армій, підпільниками, повстанцями, політв'язнями, дисидентами, правозахисниками, державними діячами та мільйонами українців, які не зреклися своєї національної гідності.

З особливою пошаною вшановую українських воїнів-захисників, які від 2014 року, а особливо під час повномасштабного етапу російсько-української війни, зі зброєю в руках захищають Українську державу, незалежність якої було відновлено 24 серпня 1991 року рішенням Верховної Ради України першого скликання та підтверджено волевиявленням Українського народу на Всеукраїнському референдумі 1 грудня 1991 року.

Пам'ятаємо всіх, хто поліг смертю хоробрих за Україну. Молимося за тих, хто перебуває на передовій, у ворожому полоні, під окупацією чи на лікуванні у шпиталях; за мільйони українців, які були змушені залишити рідні домівки, стали внутрішньо переміщеними особами або знайшли тимчасовий притулок за кордоном; за всіх, хто долає важкі наслідки

війни, зберігає віру в перемогу та виборює право на повернення до мирного життя і гідного майбутнього у вільній незалежній Україні.

Замість завершення

Ми, Засновники сучасної держави Україна — народні депутати України першого скликання, не є і не можемо вважати себе власниками її незалежності. Незалежність України належить усьому Українському народові. Вона вистраждана, виборена й освячена жертовністю багатьох поколінь борців за її волю, соборність і державність. У вирішальний історичний час Господь Бог і сама історія довірили нам високу місію та поклали на нас особливу відповідальність — почути й належно виразити волю Українського народу, втілити його багатовікове прагнення до свободи, самовизначення та власної державності у конкретному політико-правовому рішенні. Наше історичне покликання полягало не у привласненні народного здобутку, а в тому, щоб 24 серпня 1991 року надати віковій волі Української нації належної державно-правової форми — ухвалити Акт проголошення незалежності України та відновити самостійну Українську державу як закономірне продовження її великої і славної багатотисячолітньої історії націєтворення, державотворення, культурного, духовного й церковного будівництва.

Незалежність належить усьому Українському народові. Вона освячена жертовністю незліченних поколінь, скріплена волевиявленням мільйонів громадян і сьогодні захищається кров'ю українських воїнів.

Нашим обов'язком залишається берегти історичну правду, передавати державницький досвід наступним поколінням, захищати конституційний лад, свободу, людську гідність, верховенство права і соборність України.

Бо державу можна проголосити одним історичним голосуванням, але утверджувати, захищати й передавати нащадкам її потрібно щодня — розумом, працею, правдою, єдністю та відповідальністю.

Україна постала з волі свого народу, вистояла завдяки мужності, жертовності й незламності багатьох поколінь її борців та житиме у віках, доки українці берегтимуть історичну пам'ять і національну гідність, зберігатимуть єдність та непохитну волю бути вільними

**господарями у власній незалежній державі — на своїй, Богом даній,
святій українській землі!**

**СЛАВА УКРАЇНІ!
СЛАВА ВСІМ ПОКОЛІННЯМ БОРЦІВ ЗА ЇЇ ВОЛЮ, СОБОРНІСТЬ І
ДЕРЖАВНУ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ!
ГЕРОЯМ СЛАВА!**

**Віктор БЕДЬ,
Засновник сучасної держави Україна — народний депутат,
народний депутат України першого скликання,
голова Всеукраїнського товариства борців за незалежність України
у XX столітті,
єпископ Мукачівський і Карпатський,
керуючий Мукачівсько-Карпатською єпархією
Православної Церкви України,
доктор богословських наук,
доктор юридичних наук, професор**

м. Ужгород

26 серпня 2026 року